

קבץ

דבורי מוהרא"ש

דבורים נוראים ונפלאים, מעוררים מעירים ומחזקים, אשר מתוך הנחל נובע מקור חכמה נובעים, להחיות נפש כל חי ומשם ישקון העדרים, להתחזק בעבודת הבורא בכל דרגת שיהיו נמצאים

בשעור הקבוע ליל שישי פרשת ויחי

ליל ט"ו טבת תשע"ג

על ידי

מרן מוהרא"ש שליט"א

יצא לאור ערב חנכה תשע"ד

על ידי תלמידי מתיבתא 'היכל הקדש' חסידי ברסלב

עיר הקדש ירושלים תובב"א

פְּרָשָׁה זוֹ סְתוּמָה – שְׁפָתֵם מִמֶּנּוּ כָּל צְרוּת שְׁבַעזוֹלָם

שְׁעוֹר אֶחָד עָשָׂר

לִיל שִׁישִׁי פְּרַשַׁת וַיְחִי

{ אור לט"ו טבת ה'תשע"ג }

א.

המשנה פרשת ויחי לפרשת ויגש

בְּפְרַשַׁת הַשְּׁבוּעַ פּוֹתַחַת הַתּוֹרָה הַקְּדוּשָׁה "וַיְחִי יַעֲקֹב בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם
שִׁבְעַ עָשָׂרָה שָׁנָה וַיְחִי יָמָי יַעֲקֹב שְׁנַי תְּחִי שִׁבְעַ שָׁנִים וְאַרְבַּעִים
וּמֵאֵת שָׁנָה". וּבְסוֹף הַפְּרָשָׁה הַקּוֹדֶמֶת כְּתוּב (מז, ט): "וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב אֶל
פְּרַעֲזָה יָמִי שְׁנַי מִגּוּרֵי שְׁלֹשִׁים וּמֵאֵת שָׁנָה מַעֲט וָרַעִים הָיוּ יָמִי שְׁנַי
חַי וְלֹא הִשִּׁיגוּ אֶת יָמִי שְׁנַי חַיִּי אֲבֹתִי בְיָמֵי מִגּוּרֵיהֶם". כָּאֵן יַעֲקֹב
מִסְפֵּר לְפְרַעֲזָה שְׁחִיּוּ הָיוּ מִלְּאֵי צְרוּת. וּבְפְסוּקִים הַבָּאִים כְּתוּב (מז,
כז): "וַיֵּשֶׁב יִשְׂרָאֵל בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם גִּשְׁן וַיֵּאֱחָזוּ בָהּ וַיִּפְרוּ וַיִּרְבוּ
מְאֹד". וּמִיָּד אַחַר כֵּן בְּלִי שׁוּם הַפְּסֵק מִתְחִילָה פְּרַשַׁת וַיְחִי (כִּי פְּרַשָׁה זוֹ
סְתוּמָה) – וַיְחִי יַעֲקֹב וְכוּ', וּמִבְּאֵר בְּמִדְרָשׁ (בְּרַאשִׁית רַבָּה צו, א): לְמַחַ
פְּרַשָׁה זוֹ סְתוּמָה? מִפְּנֵי שְׁפָתֵם הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא מִמֶּנּוּ כָּל צְרוּת

שבעעולם. הינו ששבע עשרה השנים האלה שחי יעקב בארץ מצרים, היו ימי שני חיי השקמים ביותר, כי עד אז כל הצרות היו פתוחות לפניו (פחד עשו ולכן, צרת דינה ויוסף) ועכשו שקטו חיי.

ב.

שבע עשרה השנה האלו שחי במצרים, היו שנותיו היפות ביותר

והנה אפשר להבין את השיבות של הפרשיות, המהפרות על ידי סתימה זו לזו, בין שפרשת ויגש מסתימת בפסוק: ויפרו וירבו מאד - שעסקו הדורות בפריה ורבייה, כלם השיאו את ילדיהם, ונולדו מהם נכדים, ומהנכדים נולדו נינים וכו' וכו', וכך המשיכו הדורות הלאה², והנה זאת היא השמחה הגדולה ביותר, לכן בא

¹ ובאמת יעקב אינו סבל צרות רבות ככל אבותינו הקדושים, ואמרו (פסיקתא רבתי פרשה מז) אלו לא קרא תגר בשם שאומרים עכשו בתפלה אלהי אברהם אלהי יצחק ואלהי יעקב כך היו אומרים ואלהי איוב. ונראה שהיו להם נסיונות קשים ומרים ביותר, הו"ל אומרים עשרה נסיונות נתנסה אברהם ועמד בכלם וכן יצחק ויעקב. ואף על פי שגם משה ואהרן, יוסף ודוד סבלו מה שסבלו אין מזכירים בתפלה אלא אותם. יוסף סבל מה שסבל, מאהיו וכו', משה רבנו סבל מרגע לידתו, הכניסוהו בתבה, דתן ואבירם רדפו וחקקו עליו, וכן קרח ומאנים והמשיים ראשי סנהדראות, ועד יום מיתתו שלא תבעו ישראל את בנייתו לארץ, ומאה מיתות ולא נגאה אחת דיהושע וכו', וכן דוד הפלגה, שהיו בני דורו מצערים אותו, אימתי בית ה' נלך. ואף על פי כן התניחו האבות הקדושים, ויעקב בראשם בענין קבלת היסורים.

² ראה מה שכתב בעל הטורים וירבו מאד - ויהי יעקב. בגימטריא ראה ס' רבוא. וזהו שגאמר (ישעיה כט, כג) בראותו ילדיו. בראותו אותיות רבואות. ילדיו עולה ס'. לומר שראה ששים רבוא מילדיו. דבר אחר וירבו מאד. ויהי יעקב. מלמד שראה ל' רבוא. דלפמן (שמות א, ו) קאמר במאד מאד והוא ס' רבוא והכא לא פתיב אלא חד מאד דהינו תחצי. וכן פתיבי לקמן (שם) ו' לשונות והם

תהמישד ואומר ויחי יעקב – שאלו הם חיים! וכמו שאמרו חז"ל (פנ"ל, ובעוד מדרשים), אשר שבע עשרה השנה האלו שחי במצרים, היו השנים היפות ביותר שלו, ולעמת שאמר לפרעה מעט ורעים היו וכו', הנה פאן חי שבע עשרה שנה, בגימטריא 'שוב' (קופי תורה להאר"ל³). ונה המישד אחד לסוף הפרשה הקודמת, שבני ישראל ישבו בארץ גשן מכדלים מן הגוים ויאחזו בה, אומר רש"י: לשון אחיזה הם נשארו שם – ויפרו וירבו מאד, הם נשאו צעירים וכדו וכו אל מח נקי.

ג.

מציאת הזיווג היא השמחה הגדולה ביותר

ואכו, באשר השם יתברך עוזר לבחור ומוצא זיווג – זוהי השמחה הגדולה ביותר, כי להפך, אין צער יותר גדול מבחור שמסתובב פלג גוף, כפי שמכנה אותו בזהר הקדוש⁴, ואין זו שלמות כלל. והוא

פרו וישרצו. וירבו ויעצמו. במאד. מאד. והכא לא פתיב אלא תלתא ויפרו. וירבו. מאד וקאי לישנא דרוש הכי כי בראותו ילדיו. כי עולה ל' ואותיות בראותו הוא רבואות לומר שראה שלשים רבואות מילדיו. ויחי יעקב בארץ. שלא היה ימים טובים בלא צער אלא פמנן ויחי.
³ עין בספר הקדוש 'תולדות יעקב יוסף' (ויחי אות ג); 'אוהב ישראל' בפרשתו, וכן 'באר מים חיים' אות מו.

⁴ עין בזהר הקדוש (חלק ג ז' ע"ב): 'דכר בלא נוקבא פלג גופא אקרי, ופלג לאו הוא חד. וכד מתחברן כחדא תרי פלגי גופא, אתעבידו חד גופא, וכדין אקרי אחד'.

הצער הגדול ביותר, ואין אחד שיכול להכילו ולהתעניין בצעריו, ולבחורה הצער יותר גדול, כדאיתא בגמרא (כתבות פו ע"א): 'יותר ממה שהאיש רוצה לישא אשה רוצה להנשא'. רבנו הקדוש אומר (לקוטי מוהר"ן חלק ב' סימן ב) ה' זה בחינת שדוכים, בבחינת (בראשית כד, ג): "מה' יצא הדבר", בחינת (משלי יט, יד): "ומה' אשה משפלת". והוא בחינת אמת, בבחינת (בראשית כד, מח): "אשר הנחני בדרך אמת". ועל ידי זה נשלם הדבור, פי 'עשרה קבין שיחה ירדו לעולם, תשעה נמלו נשים, ואחד כל העולם כלו' כמו שאמרו רבותינו ז"ל (קדושין מט ע"ב), וכל זמן שאין התקשרות, אין להדבור שלמות, אבל בשנתקשרים – נתחברים ונשלמים חלקי הדבור. נמצא, שעל ידי שלשה שמות הנ"ל שהם: אל, אלקים, ה', שהם בחינת: תפלה, תורה, שדוכים נשלם הדבור על ידי האמת... נמצא, שעקר השלמות של האדם הוא רק לאחר החתונה, כי קדם היה פלג גוף.

ד.

'קשה וזוגו של אדם בקריעת ים סוף'

והנה אמרו חכמינו הקדושים ז"ל (סנהדרין כב ע"א): 'קשה וזוגו של אדם בקריעת ים סוף; וכבר פרשנו, מהו שדמו את הזוג אל קריעת ים סוף? אלא הים היה קדם אחד, וכדי שישאל יעברו בהרבה בקע השם יתברך את הים ואחרי שעברו הים שב לאיתנו ונהיה אחד,

וכן תדבר בזווגו של אדם, שהנה רבנו ז"ל אמר (לקוטי מוהר"ן חלק א' סימן רסה): שלמעלה, קדם שהנשמות יורדות לעולם, הן נשמה אחת, וכאשר יורדות לזה העולם מתפצלות, תזכר יורד דרך זוג הורים אחד, ותנקבה יורדת דרך זוג הורים אחרים, ועד שמוצאים אחד את השני לזמן זמן, פי יש המון עבובים וקטרוגים, וכאשר מוצאים זה את זה ומתאחדים - זו השמחה הכי גדולה, כי בזה שב הים שנבקע לשנים - לאיתנו הראשון, להיות בנשמה אחת, כמו שהיו למעלה. ובה פרשתי את הברכה שמברכים בשבע ברכות: "שמח תשמח רעים אהובים בשמחה יצירך בגן עדן מקדם" - הינו רעים אהובים, הם הפעל והאשה, שצריכים לשמח, כמו שהם היו אחד בגן עדן מקדם' - לפני שיורדו לזה העולם.

ה.

אי אפשר להתחכם כנגד דברי חכמינו הקדושים

ומכאן תצא קריאה גדולה לכל הורי הבנים והפנות, שעליהם להשתדל להשיא את הבנים והפנות בגיל הצעיר ביותר שאפשר, ואין להסתפל על טענות שאין בהן ממש, כגון - "עדין לא, הוא צריך עוד לשבת וללמד", אבל פיון שהזו"ל אומרים אחרת, כמו שמוכא בגמרא (פסחים קיב ע"ב): 'מצוה וגוף טהור נושא אשה' וכו'; הלומד תורה בטהרה - זה הנושא אשה ואחר כך לומד תורה. ואי

אפשר להתחבם כנגד דברי חכמינו הקדושים. ואם מתבוננים במהלך הדורות החל מתקופת הפעל שם טוב הקדוש ותלמידיו ז"ע ועד היום הזה, כל בתי והצרות הצדיקים נהגו כן, שהשיאו את בניהם בגיל צעיר ביותר, רק התמוז עם מטעים את עצמם ואומרים לילד: "שב ותלמד, אל תבלבל במוח, יש לך עוד זמן"... ואינם יודעים אז עושים את עצמם כמתעלמים מהנסיונות הקשים והמרים שעוברים הפנים והפנות. ומי שיזכה לנהג באבותינו הקדושים, ולתשיא מקדם את הילדים – יזכה אל השמחה והברכה הגדולה ביותר. והלואי הלואי שהיו פלם יכולים לנסות לנהג כד⁵, ואכו, בעיני ראיתי, איך אלו שזכיתי להשיאם מקדם, בעזרת השם יתברך הקימו בתים יפים ודורות נפלאים, ואנו מאחלים לכל אחד מישראל שיזכה לנחת דקדשה כזו.

7.

להשיא הנערים קדם שיגיעו לפרקם כדי שיהיו שמורים מן החטא

הנה ברצות השם יתברך, נזכה בכר ביום ראשון הבא עלינו לטובה להפנס לימי השובבי"ם הקדושים, אשר, בידיע, הם מסגלים לתקן את עון הפאות נעורים, שנמשכים מחמת שאין משיאים את

⁵ כאשר נסיתי זאת – כמעט שלמתי על כך בענש חמור ביותר, שרצו לאסור אותי למשך שש עשרה שנה, לולא שהקדוש ברוך הוא שמר עלי, ועשה עמדי נסים ונפלאות.

הנְעָרִים קָדָם שִׁינְיָעוּ לְפָרְקָם בְּדֵי שִׁיחֵיו שְׁמוּרִים מִן הַחֵטָא. אָבֵל אִם הֵיוּ עוֹשִׂים כֵּן, זֹאת הֵייתָה יְכוּלָה לְהִיטֵת הַפְּרָכָה הַגְּדוּלָה בְּיוֹתֵר! וְרַק זֶה הַפְּתָרוֹן לְכָל הַצָּרוֹת שֶׁל הַתְּקוּפָה! וְהִנֵּה כַּאֲשֶׁר רוֹאִים אֶת יְרִידַת הַדּוֹרוֹת, מֵתְאַסְּפִים לְלַחֹם בְּכָל מִינֵי תּוֹפְעוֹת, אוֹ בְּנִגְדֵי מַכְשֵׁירֵי טְמֵאָה שֶׁהַצְּעִירִים מִסְתַּכְּבִּים עִמָּהֶם, וְיִבְרָאֵי אֵין סֶפֶק שֶׁאֵכֵן דִּין גְּרָמָא בִּישָׂא לְכָל הַרְעוֹת שֶׁבַעוֹלָם, אָבֵל שְׂרֵשׁ פּוֹרָה שֶׁל כָּל הַרַע הַגְּדוֹל הַזֶּה הוּא אַחֲרֵי מְצִיאת זְיוּנָם, וְאֵין מִי שֶׁמְשַׁמֵּיעַ אֶת הַקּוֹל הַזֶּה, וְגַם אִם יֵהִיָּה – יֵהִיָּה בְּקוֹל קוֹרָא בַּמְדַּבֵּר, כִּי אֵי אֶפְשָׁר לְלַחֹם עִם כָּל הָעוֹלָם⁶...

ז.

וּמִכָּל שְׂכֵן שְׂאִינָם יְכוּלִים לְהַנְהִיג אֶת אַחֲרֵים

וְהַאֲשִׁמִּים בְּכַף הֵם אֵלּוּ שֶׁעֲלֵיהֶם הַתְּפִיחַ רַבְנֵנוּ ז"ל בְּדַבְּרֵיו הַקְּדוּשִׁים, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (בְּלִקוּטֵי מוֹתְרָא"ן חֶלֶק א' סִימָן סא): 'וַיֵּשׁ מִנְהִיגִים שֶׁנִּקְרָאִים בְּשֵׁם רַבִּי, שֶׁלְּמוֹדֵם מֵאֵלּוּ הַמּוֹתְרוֹת. וְלֹא דֵי שְׂאִינָם יְכוּלִים אֶפְלֹי לְהַנְהִיג אֶת עַצְמוֹן כְּנ"ל, וּמִכָּל שְׂכֵן שְׂאִינָם יְכוּלִים לְהַנְהִיג אֶת אַחֲרֵים, וְהֵם נוֹטְלִים גְּדוּלָה לְעַצְמוֹ, לְהַנְהִיג הָעוֹלָם. צָרִיף לְרֹאוֹת

⁶ גְּמִיטַת אַמְרָה מְבַדַּחַת בְּעוֹלָם, שֶׁאִם אִתָּה רוּצָה לְהַרְיֵק עַל הָאוֹיֵר, הוּא יִרְיֵק עֲלֶיךָ מִיַּד בַּחֲרָה אֶת הַרַק הַזֶּה.

שלא להסמיך אותם, שלא לתן להם תקופה ועז, שלא יהיו מבנים בשם רבי. כי הם עצמון אינם חייבים כל כף, כי יש להם יצר הרע גדול להנהיג העולם. אך צריך לשמור מאוד, שלא לתן להם תקופה ועז, כי אלו הנותנים להם תקופה ועז ונסמכים על ידם שיהיו נקראים בשם רבי, הם עתידין לתן דין וחשבון; כי עקר שלמות המנהיג הוא כמו שאמר רבנו ז"ל (לקיפוי מותר"ן חלק ב' סימן ז): "כי מרחמם ונחגם" (ישעיהו מט, י) הינו מי שהוא רחמן, הוא יכול להיות מנהיג וכו', עקר הרחמנות הוא פשישראל עם קדוש נופליו, חס ושלום, בעוונות, רחמנא לצלן, כי זהו הרחמנות הגדול מכל מיני רחמנות. כי כל היסורים הקשים שבעולם אינם נחשבים כלל כנגד הפשאווי הכבד של עוונות, חס ושלום. כי פשישראל נופלים בעוונות, חס ושלום, זהו משאווי כבד מאוד, שאי אפשר לשא כלל הפשאווי הכבד הזה, בבחינת "כמשא כבד וכבדו מופני" (תהלים לח, ה). כי מי שיודע קדשת ישראל מאין הם לקוחים, ויודע רוחניות ודקות של ישראל הוא יודע, שישאל הם רחוקים לגמרי מעוון⁷, ואין עוון שיהיה להם, כלל

⁷ לפי גדלות נשמת ישראל, לא שיהיה יעשה עברה, כי יהודי הוא חלק אלוק מפעל, וכי יש לנו השגה מה נקרא יהודי? כל נשמה היא חלק אלוק מפעל, כפיכחול, התיבת אלוקות באחדות עם הבורא, וכמו שכתוב (דברים יד, א): "בנים לתו"ה אלוקים" כמו אבא עם בן, שהבן נמשך מוח האב, וכן הדבר אנהני כפיכחול, אנהני נמשכים מופני יתברך, וכמוכן שלא שיהיה לנשם, אלא לשבר את האון, שאנו נמשכים מופני יתברך.

בלל לא, לפי גדל קדשתם משרשם וגדל דקותם ורוחנניותם. ועל כן כל היסורים שבעולם אינם נחשבים למשאווי כנגד המשאווי הכבד של עוונות, חס ושלום, רחמנא לצלן; נמצא, שרק מי שעוסק בעבודה הקדושה הזאת להציל את בני הנעורים מחשבת העוונות, הוא יכול להיות נקרא בשם מנהיג ורבי, אבל מי שאינו עוסק בזה אלא אומר בלשונות של בוז: "שילכו להם וכו' ומה אכפת לי מהם" וכו', אינו יכול להיות מנהיג פי הוא אכזר גדול, והמנהיג צריך להיות רחמן, וכו"ל.

ח.

כל אלו הדברים גורמים שלא יוכל ללמד היטב

וּרְגִיל אֲנִי לֹמֵר, שְׁמַלְמֹד תִּינוּקוֹת שֶׁל בֵּית רַבֵּן שְׂאִין לֹ גִישָׁה נְכוּנָה – לְהוֹרִיד אֶת עַצְמוֹ וְלִהְיוֹת סְבֵלֵן אֶל הַיְלָדִים הַתְּלֻמִּידִים, אֲלֵא שֶׁהוּא עֲצָבָנִי, סוּטֵר וּמְבֵה, וּמוֹרִיד אֶת רוּחָם – זֶהוּ רֹצֵחַ. כְּמוֹ שֶׁרוֹאִים מִשְׁפִּילִים זְאֵמוֹט קָטָן הוּא מִתְחִיל לְגַמְגֵם וְכוּ', הֲרִי זֶה כְּמוֹ שְׁנוּעֲצִים בּוֹ סְפִין, וְעוֹשִׂים בּוֹ מוּם לְכָל הַחַיִּים, אִף שְׂאִינוֹ נִרְאָה מְבַחוּזִין, וְכִמוֹ כֵּן בִּפְתוֹת הַגְּבוּהוֹת, הַהֲשַׁפְּלָה מְכַאֲיְכָה לָהֶם לְכָל שְׁנוֹת חַיִּיהֶם. וּמְכָל שְׂכָן, שְׂאִין מְכִים אֶת הַיְלָדִים מִחֲמַת עֲצָבִים, וְכִמוֹ שֶׁכָּתַב הַרְמָ"א (שְׁלַחַן עֲרוּךְ יוֹרֵה יָדָה סִימָן רַמָּה, סִימָן יח): 'וְאִין לְמַלְמֹד לְנַעוֹר בְּלִילָה יוֹתֵר מְדַאִי, שְׁלֵא יִהְיֶה עֲצֵל בְּיוֹם לְלַמּוֹד. וְכֵן לֹא

יתענה, או לעצור במאכל ומשתה, או לאכל ולשתות יותר מדאי, כי כל אלו הדברים גורמים שלא יוכל ללמוד היטב. וכל המושגת, ידו על התחבונה ומסלקין ליה; כי בשאדם רעב או ענף הוא חסר סבלנות, ואם הוא מלמד הוא מוציא את עצביו על הילדים; ואם אינו יודע מה לעשות עם הילדים שלו, אני נוהג לומר, עדיף שילך ויעבד באספת הזבל – ולא יתנפל להכות את הילדים].

ט.

רבי גדול ומלמד גדול ונורא מאד – משה רבנו, עליו השלום

רבנו הקדוש אומר (לקוטי מוהר"ן חלק א' סימן ז'): 'צריך כל אחד לבקש מאד מלמד הגון כזה, שיוכל להסביר ולהבין אותו שכל עליון וגדול כזה, דהינו השגות אלקות. כי צריך לזה רבי גדול מאד מאד, שיוכל להסביר שכל גדול כזה, על ידי השכל התחתון כנ"ל, כדי שיוכלו הקטנים להבינו. וכל מה שהוא קטן ביותר, ומרחק ביותר מהשם יתברך, הוא צריך רבי גדול ביותר. כמו שמצינו בעת שהיו ישראל במדרגה קטנה מאד, דהינו במצרים, שהיו משקעים במ"ט שערי טמאה, היו צריכים רבי גדול ומלמד גדול ונורא מאד, דהינו משה רבנו, עליו השלום. כי כל מה שהוא קטן ומרחק ביותר, צריך מלמד גדול ביותר. שיהיה אמן כזה, שיוכל להלביש שכל עליון כזה, דהינו השגתו יתברך שמו, לקטן ומרחק כמותו. כי כל מה שהחולה נחלה

ביותר, צריך רופא גדול ביותר; כי משה רבנו, עליו השלום, היה יכול להוריד את עצמו לכל נשמות ישראל, עד כדי כך שבשעת קריעת ים סוף עוללים ויונקים שמטו דדיהם מפיהם ואמרו: "זה אלי ואנוהו". תינוק קטן זעק: אפוא! הנה הוא הבורא, אפוא! הנה הוא הבורא, ילדים קטנים דברו מהבורא, בודאי היו מתנגדים על משה רבנו, איך אתה מוריד את עצמך אל כאלו קטנים? וכי זה מתאים לך? אבל זה נקרא מנהיג – שהוא בן מוריד את עצמו אל כל נשמות ישראל, יהיה מי שיהיה, וכמו המלמד תינוקות שצריך להיות סבלן ומסור אל כל ילד וילד, כך מי שמנהיג נשמות, צריך לסבל ולהבין את כל אחד ואחד.

י

'כמה אלפים היו בישראל שנקראו שם 'אהרן'

וכן התנהג גם אהרן הכהן, שהיה מוריד את עצמו אל כלל נשמות ישראל, בהיותו אוהב שלום ורודף שלום, וכמו שאמרו חכמינו הקדושים ז"ל (אבות דרבי נתן פרק שנים עשר): 'כמה אלפים היו בישראל שנקראו שם 'אהרן' – שאלמלא אהרן לא בא זה לעולם שהיה משים שלום בין איש לאשתו, ומזדווגין זה עם זה, והיו קורין שם

הילוד על שמו⁸. ותו”ל אומרים יתרה מזאת, שפשראו את אהרן רץ, ידעו שהוא הולך בבגדי הלכן שלו להשפין שלום בית. ואנב, זהו מקור שאפשר להעניק שם לילד על שם אדם בתינו, וכן איתא בגמרא (שבת קלד ע”א) אודות רבי נתן הבבלי⁹ שנתנו אנשים לבניהם על שמו כי הצילם בעצתו, אבל קדם לך מצינו אצל אהרן הפתחן.

יא.

ונחזור לדברי רבנו הקדוש ז”ל הנ”ל – מי שהוא רחמן, הוא יכול להיות מנהיג וכו’, עקר הרחמנות הוא פשישראל עם קדוש נופליו, חם ושלום, בעוונות; כי הוא רוצה להשיב רבים מעון, והדבר החשוב בדורנו, הוא לגרם למציאת הזיווג של תבחורים, כי בזה שיש לו בחינת “פת בסלון”, נצול מתטאים חמורים, ואחר התנתה

⁸ איך זוג יכול להתגרש? והלא הם נשמה אחת! אין זה אלא שלא קבלו הדרך נכונה! את הבחור איך להתנהג עם אשה, ואת האשה איך להתנהג עם בעל, והכי קל זה להתגרש, רחמנא ליצלו, למרות שהוריהם מסרו את הנפש עד שהשיאים, כל כך הרבה בתיים נכנים בישראל וכל כך הרבה גתרסים... וצריך לחדד שיהיה נפרדת, איך מצילים שלא יבואו לידי כך.

⁹ אמר רבי נתן פעם אחת הלכתי לכרפי הים ובאת אשה לפני שפלה בנה ראשון ומת שני ומת שלישי הביאתו לפני ראיתי שהוא אדום אמרתי לה המתיני לו עד שיבצע בו דמו המתינה לו עד שנגלע בו דמו וקלה אותו והיה קורין אותו נתן הבבלי על שמו, שוב פעם אחת הלכתי למדינת קפוקיא, ובאת אשה אחת לפני שפלה בנה ראשון ומת, שני ומת, שלישי הביאתו לפני ראיתי שהוא ירוק, הצצתי בו ולא ראיתי בו דם ברית, אמרתי לה: המתיני לו עד שיפול בו דמו, והמתינה לו וקלה אותו, והיה קורין שמו “נתן הבבלי” על שמו.

כְּבֵר אֶפְשֶׁר לְדַבֵּר אֶתּוֹ, וּלְהַדְרִיכוֹ דְרָדָּה יִשְׂרָח בְּחַיּוֹ הַכְּלָלִיִּים
 וְהַפְּרָטִיִּים. וְהַצְדִּיק הַזֶּה שְׁעוֹסֵק בְּדַבְרִים בְּאֵלוֹ, הוּא בְּבַחֲנֵת מַה
 שְׁאָמְרוּ חַכְמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים וְ"ל בְּגִמְרָא (בְּרֻכּוֹת ד' ע"ב) אָמַר דָּוִד לְפָנַי
 הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, רְבוּנוֹ שֶׁל עוֹלָם! לֹא חָסִיד אָנִי? שָׁפֵל מַלְכֵי מִזְרַח
 וּמַעֲרָב יוֹשְׁבִים אֲגִדּוֹת בְּכַבּוּדָם, וְאֲנִי יָדֵי מַלְכָּלוֹת בְּדָם וּבְשִׁפּוּר
 וּבְשִׁלְיָא בְּדֵי לְטַהַר אִשָּׁה לְבַעֲלָהּ; כִּי בָעֵת צָרְתָם הֵם בָּאִים אֶל
 הַצְדִּיק וְשׁוֹמְטִים לְפָנָיו אֶת עֵינָיָם וּמַר לְבָם, אֵיךְ שָׁפִיתָם בְּמַעַט
 נְהַרְסוּ, וְהֵם עוֹמְדִים כְּכֵר בְּמַעַט עַל סֵף פְּרוּד וְגֵרוּשִׁין, וְהוּא מוֹסֵר
 אֶת נַפְשׁוֹ בְּעַדָם וְכו', עַד שְׁזוֹכָה לְכַרְךָ עַל הַפּוֹגְמָר – לְהַשְׁפִּין שְׁלוֹם
 בֵּינֵיהֶם. אֲבָל אַחֵר כֵּן, הֵם תּוֹהִים עָלָיו בְּעֶצְמוֹ, וְכִי אֵיזָה מִיֵּן רַבִּי
 הוּא זֶה, הוּא יָרַד אֶתְנּוֹ לְפָרְטֵי פְּרָטִים, כִּי כֵּן הוּא הַדְרָדָּה בְּהַשְׁכֵּנֵת
 שְׁלוֹם – לְהַקְשִׁיב לְצַד זֶה וּלְהַקְשִׁיב לְצַד הָאַחֵר, וּכְמוֹ מְלַפֵּד תְּנוּקוֹת
 הַנָּ"ל (אֲנִי הָיִיתִי פֶּעַם מְלַפֵּד), שְׁמוֹרִיד אֶת עֶצְמוֹ לְתַלְמִידָיו הַקְּטַנִּים, כֵּן
 בְּדִיּוֹק לְפִעְמִים קוֹרָה בֵּין בְּנֵי זוּג, שְׁמוֹעֵנִים זֶה עַל זֶה, וְזוֹ עַל זֶה, הוּא
 אוֹמֵר: "הִיא הַתְּחִילָה"... וְהִיא אוֹמְרָת: "הוּא הַתְּחִיל"... וְהוּא מְקַשֵּׁב
 לְכָל זֶה בְּסִבְלָנוּת. וְאַחֵר כֵּן הֵם מְשַׁלְּכִים אֶת הַכָּל בְּפָנָיו וּמְדַבְּרִים
 בּוֹ סָרָה, אֵיךְ הוּא מְדַבֵּר? וְאֵיךְ הוּא מַתְנַהֵג בְּפִשְׁטוּת אֶתְנּוֹ וְכו',
 אֲבָל שְׁלֵמוֹת הַצְדִּיק הִיא שְׁאִינוֹ מַתְבַּלְבֵּל מִכָּל זֶה כְּלָל, אֵלָּא יוֹדֵעַ,
 שְׁמוֹף כָּל סוּף, בְּנֵי הַזּוּג הַזֹּזְרִים לְגוֹר בְּיַחַד בְּבֵיתָם בְּשְׁלוֹם וּבְאַהֲבָה,

וזוכים לדורות ישרים מברכים, הודות לפופול המסור, מבלי לחום על כבודו בלל, וזהו המנהיג הרחמן והמלמד ההגון שעליו דבר רבנו ז"ל.

יב.

'תמה אני, אם יש בדור הזה מי שיכול להוכיח'

רבנו הקדוש אומר (לקוטי מוהר"ן חלק ב' סימן ח'): 'אף על פי שתוכחה הוא דבר גדול, ומפל על כל אחד מישראל להוכיח את חברו, בשרואה בו שאינו מתנהג בשורה, כמו שכתוב (ויקרא יט, יז): "הוכח תוכיח את עמיתך", אף על פי כן לאו כל אדם ראוי להוכיח. כמו שאמר רבי עקיבא (ערכין טו ע"ב): 'תמה אני, אם יש בדור הזה מי שיכול להוכיח'. ואם רבי עקיבא אמר זאת בדורו, כל שכן בדור הזה של עכשו'.

יג.

אם אדם רואה שהזולת עושה דבר, שלדעתו, הוא דבר בלתי רצוי לעשותו, עליו ללכת אליו ולומר לו בנימוס: 'ראה, אני תיב לומר לך, שהנהג נהג שלא בשורה' – זו היא תוכחתו ואם לאו – ולא תשא עליו חטא. ואחר כך פתוב לא תשנא את אחיך בלבבך, פי אם אתה שומר את הדברים בלבבך, עלול הנהג לעבור בכל רגע על הלאו של שנאה... ואין לתרץ את עצמו בתרוצי שמות שאיני יכול

לְדַבֵּר עִמּוֹ וְכוּ, כִּי אֲדַרְבְּהוּ! כַּאֲשֶׁר תּוּכְלוּ לַיְצוֹר הַדְּבָרוֹת, וְכָל אֶחָד מִכֶּם יִתְּנֶה אֶת דַּעְתּוֹ בְּנִדּוֹן, הֵאֵם מִתֵּר הַדְּבָר אוֹ אִסוּר וְכוּ, כִּד תּוֹסֵר הַשְּׂנֵאָה וַיִּפְסַק הַפְּרִיד לְכַבּוֹת, אֲבָל אֵין זֶה דֶּרֶךְ הַיְחָדוֹת לְדַבֵּר וּלְהַשְׁמִיץ מֵאַחֲרֵי הַנֶּבֶל. הַתּוֹרָה הַקְּדוּשָׁה הִיא תּוֹרַת אֱמֶת, וּבְעֵינֵינוּ הַתּוֹרָה הַקְּדוּשָׁה צְרִיכִים לְדַבֵּר גְּלוּיוֹת – לֹא לִפְחַד וְלֹא לְהַתְּבַיֵּשׁ מְלוֹמֵר אֶת הָאֱמֶת, וְהַחֲשֵׁשׁ מְלוֹמֵר אֶת דְּבָרוֹ הוּא מְמַדַּת הַחֲנֻפָּה.

י.ד.

עַל דְּבַר אֶחָד אֲנִי מְפַחַד שְׂאֵנִי עֲתִיד לַתֵּן עָלָיו אֶת הַדִּין

וְנִמְדָּה זֶה רָאוּ אֲצֶל הָאֲדָמוֹר"ר הַגָּאֹן הַקְּדוֹשׁ רַבֵּי יוֹאֵל מִסַּאטְמָאָר זי"ע, אֲשֶׁר לֹא נִרְתַע מִפְּנֵי אִישׁ שֶׁבְּעוֹלָם, וְאָמַר אֶת מַה שֵּׁשׁ לוֹ לומר. זְכִיתִי לְרֹאוֹת זֹאת בְּשָׁנִים הָרֵאשׁוֹנוֹת בְּהַגִּיעוֹ לְאַרְצוֹת הַבְּרִית, הָיָה צָבוּר קָטָן, עוֹד הָיָה רִיק, בְּכָל זֹאת הָיָה רָגִיל לומר אֶת שְׁלוֹ לֹא פָחַד וְכוּ בֵּין מְנַחֵה וּמַעְרִיב פָּנָיו הָיוּ מְלוֹהָבוֹת אִז הוּא דְבַר... הָיוּ אִז גְּזוֹרוֹת מֵהַרְשָׁעִים שֶׁם כְּדַרְכָּם כָּסֵל לְמוֹ בְּתַמִּידוֹת, וּפְתָאוֹם הַתְּלַחֵב וּפְנֵיו יִקְדוּ בְּלַחֲבַת אֵשׁ, הוּא אָמַר: 'עַל דְּבַר אֶחָד אֲנִי מְפַחַד שְׂאֵנִי עֲתִיד לַתֵּן עָלָיו אֶת הַדִּין – שְׁלֹא עֲשִׂיתִי מִסְפִּיק בְּשִׁבִיל יְחָדוֹת סִפְרָד! בְּעֵינֵי רְאִיתִי, וּבְכָר אִז זֶה נִכְנַם לִי בְּדָם, שְׁעֵלֵינוּ לַעְזוֹר וּלְסַיֵעַ לָהֶם בְּכָל מְאִי דְאֶפְשָׁר. וְחַפֵּץ ה' בְּיַדֵּינוּ הַצְּלִיחַ, כִּי הֵם אֲתִין וּמִתְבַּנְּשִׁין לְקַבּוּץ הַקְּדוֹשׁ בְּרֹאשׁ הַשְּׂנָה שֶׁל רַבְּנוּ ז"ל

בעיר אומון, עד שֶׁרַב הַבָּאִים לָשֵׂם הֵם בְּנֵי עֵדוּת הַמּוֹרָח¹⁰, וְאָף שֵׁישׁ מֵהֶם שָׁבָאִים וְהֵם רְחוּקִים לְעֵת עֲתָה וְכו', מִה בְּכֹךְ, הָרִי הֵם נְשָׁמוֹת יִשְׂרָאֵל שֶׁעָבְרוּ שָׁמַד רוֹחָנִי, וְכַעַת הַגִּיעַ הַזְּמַן לְקַבְּלָם בְּשִׁנֵי יָדַי לְחִיק בְּנַפִּי הַשְּׂכִינָה. תִּתְאַרְוּ לְעֵצְמָכֶם, שְׂאֵתֶם נִמְצָאִים בְּמַחְנוֹת הַחֲשֻׁמְדָה הַיְדוּעִים לְשִׁמְצָה, מֵאוֹתָם הַיָּמִים הַקָּשִׁים (הִיָּה לֹא תִהְיֶה, לֹא תָקוּם פְּעֻמִּים צְרָח), וְאַתֶּם רוֹאִים יְהוּדִים מִתְהַלְכִים כְּמוֹ שְׂלָדִים מִתִּים, וַיֵּשׁ בְּיַדְכֶם כַּמָּה פְּרוֹסוֹת לָחֶם וְכוֹסוֹת מַיִם, שֶׁעַמּוֹן אֵתֶם יְכוּלִים לְהַחְיֹתָם מִמּוֹשׁ, בְּוֹדָאֵי הַיִּיתֶם עוֹשִׂים מַה שְׂאֵתֶם יְכוּלִים לְהַחְיֹתָם וּלְהַצִּילֵם מִמִּיתַת רָעַב וְכַפֵּן¹¹. הֵאֵם יַעֲלֶה עַל הַדַּעַת, שְׂהִיִּיתֶם אוֹמְרִים: מַה יֵּשׁ לָנוּ אֵתֶם בְּכָלֵל? אָסוּר לְתַת לָחֶם לְאַנְשֵׁים הָאֵלוּ שֶׁהֵם רַק עוֹר וְעֵצְמוֹת? הַלּוֹא רַק לְשִׁנְעוֹן יַחֲשֵׁב מִי שְׂחוֹשֵׁב וְאוֹמֵר כֵּךְ. כְּמוֹ כֵּן הַדְּבָר עִם נְשָׁמוֹת יִשְׂרָאֵל מְכַל הַעֲדוֹת, הָרִי אֶפְשָׁר כַּעַת לְעֻזּוֹר לָחֶם וּלְהוֹשִׁיעַ אוֹתָם, אִיךְ נִשְׁעָה אֵל פְּתוּנֵי הַבֵּל, שֶׁהֵם כֵּךְ וְהֵם כֵּךְ וְכו'. אֲשֶׁרִי הָאָדָם שֶׁעוֹזֵר לָחֶם!!! לְמַה שֶּׁכֵּן הַעֲדָה הַאֲחֵרַת יְהִיָּה שׁוֹנָה מִמֶּךָ? כְּשָׁבָאִים בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה, יֵשׁ כְּאֵלוּ שֶׁצָּרָה עֵינֵיהֶם, כְּאֲשֶׁר

¹⁰ וְהַתְּפָרָסִם בְּעוֹלָם דְּבַר צְדוּת שְׂאֵמֵר יִלְד סְפָרְדִי לְאֲבִיו – אֲבִי, רָאָה, גַּם הָאֲשָׁכְנָזִים בָּאִים לְאוֹמוֹן.

¹¹ כְּדָאֵי לְשִׁמוֹעַ מִיְהוּדִים שְׁעוּד חַיִּים אֲתַנְגוּ, שֶׁעֲדוּן הַמְּסַפְּרִים הַקּוֹמִים עַל בְּשָׂרָם, לֹא יֵאָמֵר כִּי יִסְפֵּר אִיךְ שְׂאֲנָשִׁים כְּאֵלוּ וְכֵלּוּ לְשִׂרְדַּת בְּתַת תַּנְאִים כְּאֵלוּ.

רואים כל מיני טפוסים אנשים מכל הגונים והמינים, אבל הן נשמות ישראל שבאות לרפנו הקדוש בשביל תקווה!¹²

יג.

אחד מן המגידים: הם לא יראים להפחיד את זולתם

ואציגה נא פּרְפֶרֶת נָאָה אַחַת, שְׁעֵלְתָה בְּדַעְתִּי הַשְּׁבוּעַ, בְּעֵנֵי הַמוֹכִיחִים שְׂאִינָם בְּרָאוּי, בְּפֶרֶשֶׁת הַשְּׁבוּעַ כְּתוּב (מח, א): "וַיֹּאמֶר לְיוֹסֵף הִנֵּה אָבִידְךָ הֵלֵךְ", כְּתַב רִשׁ"י: 'אֶחָד מִן הַמַּגִּידִים, חֲשַׁבְתִּי, דְּהִנֵּה יָדוּעַ שֶׁהַבַּעַל שֵׁם טוֹב הַקְּדוֹשׁ זי"ע הִתְנַגַּד לְתוֹפְעַת הַמַּגִּידִים שֶׁהוּי מְבוּזִים בְּדַבְרֵיהֶם אֶת הָאֲנָשִׁים הַפְּשׁוּטִים וְכוּ'¹³. וַאֲיֵתָא בַּסֵּפֶר הַקְּדוֹשׁ¹⁴ 'תּוֹלְדוֹת-יַעֲקֹב-וְיוֹסֵף' (פְּרֶשֶׁת קְדוּשִׁים, אוֹת ה), וְזוֹ לְשׁוֹן קְדָשׁוֹ:

¹² לכל אחד יש חלום וכו', החלום שלי הוא להביא מליון יהודים מעדות הפורח לאומן, ובינתיים כבר שמונים אהיו מזה כבר התקום.

¹³ המגיד נסע בעירות והדביקו מודעות שהשבוע יגיע לכאן מגיד פלוני והוא ימסר דרשה, שתדעו שאתם תשרפו וכו'. יהודים היו שבורים, סבלו עניות ודחוקות, וסבל הגלות מהגוים, ימח שמם, ומהפריצים שלחצו אותם... לא היתה להם פרנסה... והיו נעים ונדים... שבורים... ומשעבדים תחת הגוים שהרגו בהם במיתות משונות... ואלו המגידים בשביל כמה פרוזות שינשליכו השומעים לתוך צלחת הקסם - שפכו עליהם אש ונפירת... הפעל שם טוב הקדוש לא יכל לסבל זאת וגנה את זה מאד.

¹⁴ ומקדם כתוב, ותקצר נפש העם בדרך וכו' וידבר העם אל משה כו' אין להם ואין מים לא היה מה לאכל, ואמרו במדרש (שמות רבה פרשה לא סימן יד): אמרו רבותינו אלו נתקבצו כל ישראל לצד אחד והעניות לצד אחד העניות מברעת לכלו. חז"ל אומרים (ערוכין מא ע"ב) עניות מעברת על דעתם ועל דעת קונו. אפשר ממש להשתגע בשהילדים מבקשים, אבא, הן לי חתיכת לחם, והאבא

הנה נחשת הם נחשים השרפים אשר נאמר עליהם "וישלח ה' בעם את הנחשים השרפים" (במדבר כא, ו), אלו הם המוכיחים המעוררים חס ושלום דין על בני העולם. וכותב שם עוד (בפרשת קדושים אות ז): תלמידי חכמים ראשים מוכיחים העם בשער בת רבים, שצריך ליותר בתוכחת מוסר שיאהב אותם ומצד אהבה מוכיחם, כמו אב האוהב בנו שחרו מוסר, וכמו שפתוב את אשר יאהב יוכיח (משלי ג, יב), וכיצא בזה; אבל אלו שרוצין להתגדל חס ושלום על ידי זה וכיצא בזה, בגון להנאת ממוזן וכדומה שאינו לשם שמים, ומעורר בקול, וכמו ששמעתי היה לי דמעתתי לחם (תהלים מב, ד), ושמעתי ממוזרי¹⁵ שחם ושלום גורם על ידי זה וכו' חס ושלום גורם מדנים בין ישראל לאביהם שבשמים. ולכן בא רמז לכה, בדברי

נאלץ לענות: אין לי מה לתת, שלא נתנפה בנפיון הזה, זה נפיון הקשה ביותר, משפיר הדירה רוצה להוציא את המשפחה מביתו, היום החמיר המוצב, לא בגלל היהודים אלא בגלל הכופים, אני זוכר שהיה זמן, שקלי רחמנות השליכו את הכל החוצה, הגיעה משאית ופנתה דירות וכו' לי גם רצו לעשות כד, ובדקה האחרונה היה לי גם.

¹⁵ הצדיק הקדוש רבי יעקב יוסף מפולנאה זי"ע, באשר הדפים את ספרו הקדוש תולדות יעקב יוסף, הסתובב למקור את הספר, ובקש אדם זהב על כל ספר, שנה היה הון עתה, שלא היה מצוי בידי אף אחד, ואם כבר היה, העדיף לקנות בכסף זה את צרכי ביתו החיוניים ולא לרפש בהם ספר... והיתה לו חלישות הדעת גדולה, ושלח לו הצדיק הקדוש רבי לוי יצחק מברדיטשוב זי"ע, שרוצה לקנות את ספרו, ואמר, לפה הדפים אלה ספרים ונקב במחיר של זהוב אחד לספר בודד, והלא היה יכול להדפיס רק ספר אחד בלכה, והייתי משלם עליו סך של אלה זהובים. ואמר, כל שמעתי ממוזרי שכתוב שם, שנה יותר מאלף זהובים...

רש"י בפרשתנו ויאמר ליוסף הגה אביך חולה מי יכול לומר לאחד שאביך חולה, איך יכול אדם לומר רע לזולתו? – אחד מן המגידים; הם לא יראים להפחיד את זולתם, ביום המיתה וכו'.

י.ד.

בתוכחה שאינה פראי – עוקרים את האדם מן השרש

אם מוכיחים אחד בתוכחה שאינה פראי – עוקרים את האדם מן השרש, כי אם אדם, נעבעד, נכשל, הרי פתוב (קהלת ג, ט): "אין צדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא", ובמקום לקרב אותו אל השם יתברך – אתה מרחקו יותר ויותר ובה נפקת אותו ממנו יתברך, אתה הגד רוצח... הרגת פעת נשמות... ואם הוא אומר: "לא מענין אותי – שילכו להם, מי צריך אותם בכלל"? הרי שאם מדבר כך: – מי צריך אותך בכלל, וכי אתה פן בשלמות? יהודי אסור לו לדבר כך, מי צריך אותו. אם אתה מדבר כך – "מי צריך אותך?"

ט.ז.

"עד שהמלך במסבבו נרדי נתן ריחו" – נתן ולא כתב 'הפריח'

רבינו ז"ל אומר, שתוכחה של משה – היא התוכחה הראויה, הקב ונלמד מהי התוכחה המוכה הזאת? הגה בפסגית של קבלת התורה, מובא בגמרא (שבת פח ע"ב): אומר רבי שמואל בר נחמני אומר רבי יונתן מאי דכתיב: "לפבתני אחותי פלה לפבתני באחת מעיניך";

בתחלה "באחת מעיניך", לכשתעשי - בשתי עיניך. אמר עולא, עלובה פלה מונה בתוך הפתה¹⁶. אמר רב מרי ברה דבת שמואל, מאי קרא? "עד שהמלך במסבו נרדי נתן ריחו" (שיר השירים א, יב); אמר רב, ועדין חביבותא היא גבן, דכתיב 'נתן' ולא כתב 'הפריח'; וכל העובר משתומם... הלוא בחטא העגל היו עוד שלשת העברות החמורות - עבודה זרה גלוי עריות ושפיכות דמים¹⁷... ויהי מתבקש שמנהיג הדור - משה רבינו מתימנא, ירים קול זעקה גדולה ומרה על הדבר הנורא הזה, שישאל הקימו עגל, ואמרו "אלה אלהיך ישראל! רחמנא ליצלן! במקום זה הוא מחזק אותם, ומדבר על לבם: 'עדין חביבותא גבן! דעו לבם, כלל נשמות ישראל, תקשיבו לדברי, הבורא אוהב אתכם! כיון ששמעו זאת שהקדוש ברוך הוא אוהבם - בלם עשו תשובה מאהבה, ובקשו: רבנו של עולם! מחל לנו... וכך זכה לתחזירם בתשובה שלמה מאהבה אליו ותברך, כמו כן, צריך ללמוד כל מי שרוצה להוכיח את ישראל

¹⁶ הביון הגדול ביותר, תחת החפה, עומדים תחת החפה, והיא בורחת, היתן מצפה ליום התנתו וכו', והכל כבר מוכן, ואיפה הכל? היא ברה... היותי נוכח במעמד מכיש שפנה, ההורים משני הצדדים החלו לכבות, ובמקום לשמוח אתם, היו צריכים לנחם אותם וכו'.

¹⁷ והנה שלשת העברות הללו שכיחות אצלנו. עבודה זרה - כבר אמר הפעל שם טוב הקדוש ז"ע, על הפסוק: 'ויעבדתם אלהים אחרים' - אדם רק סר מן האמונה זהו כבר עבודה זרה. גלוי עריות - רחמנא ליצלן הוא הפגם בקדושה שפלגנו צריכים לשוב בתשובה על זה. שפיכות דמים - אהרן מבזה את הוילת בלי רחמנות רחמנא ליצלן, בבחינת 'אול סומקא ואתי היורא'.

בתוכחה הראויה – לדבר על לבם דברי נחומים והתחזקות, עד שיבער לבכם אליו ותברך.

טז.

בבר מאתים שנה מאז הסתלקותו, ועדיו מהדהד הקול

והתוכחה הקדושה הזאת של "עדין חביבותא גבן", זהו הכרוז של רבנו הקדוש שצעק והכריז: 'אין שום יאוש בעולם כלל' – ואף אם אדם עשה מה שעשה, ואף הדבר הנרוע ביותר – אסור לו להתיאש ולפול בדעתו כלל¹⁸. והרב החסיד מאנשי שלומנו ר' ישראל קארדונער¹⁹ ז"ל, היה אומר: מעתה שרבנו הקדוש אמר בזה דבור 'אין שום יאוש בעולם כלל' יכול הפמ"ד מ"ם לקפיץ מהארץ עד לשמים, מהשמים עד לארץ, ולא יעזר לו כלום... ועדין שומעים את הקול הזה בכל העולם כלו, וברוך השם, שזה כבר מאתים שנה מאז הסתלקותו, ועדין מהדהד הקול, ושומעים את

¹⁸ בפנימיה בלשונות מוֹתְרָא"ש (חלק ב' סימן עה): והעקר לחזק עצמו בכל מה שאפשר, וכי אין שום יאוש בעולם כלל. (ואמר אז בזה הלשון: קיין יאוש איז גאר ניט פאר האנדין), ומשה מאד אלו התבות קיין יאוש וכי ואמרם בכת גדול ובעמקות נפלא ונורא מאד, כדי להורות ולרמוז לכל אחד ואחד לדורות, שלא יתיאש בשום אופן בעולם, אפילו אם יעבר עליו מהו, ואיך שהוא, אפילו אם נפל למקום שנפל, ורקמנא לצלח, מאחר שמחזק עצמו במה שהוא, עדין יש לו תקוה לשוב ולחזור אליו ותברך.

¹⁹ הרב החסיד רבי ישראל הלפרין מעיר קארדאן זצ"ל, המבנה רבי ישראל קארדונער, היה ערליכער איד גדול, נסתלק בטי' חשוון תרע"ט, ומנהיגתו כבוד בעיר הקדש טבריה ת"ו.

הפרוז קרי בחיל: "אין שום יאוש בעולם כלל", אף אחד לא יכול ואסור לו לִיאוש את הזולת! ואף שיבוא אחד ויאמר: "אבל על כזו עברה על כזו נפילה אין לך כבר תקנה!" מי שמוך לאיש? מי אתה? ומה עם חטאת נעורים שלך? שאתה מחפש את חטאת נעורים של הזולת? אדרבה! אמור לכלם – אין שום יאוש, אל תתיאשו כלל.

יז.

רבנו ז"ל הוא הצדיק שיוכל לעשות ראש השנה:

עקר שלמות הפנהיג שיהיה רחמן ומבין את הזולת, ויכול להוריד את עצמו אליו, ואומר רבנו ז"ל (לקוטי מוהר"ן חלק ב' סימן א'): 'כשאתם יושב לדבר בחברו, זה בחינת ראש השנה, שהוא יומא דדינא, שהוא יושב ודן את חברו. וצריך לזהר מזה מאד, ולהסתפל על עצמו היטב אם הוא ראוי לזה לשפט את חברו, "כי השפט לאלקים הוא", כי רק הוא יתברך לבדו ראוי לשפט את האדם, כמו שאמרו רבותינו ז"ל (אבות ב, ד): 'אל תדין את חברך עד שתגיע למקומו' ומי הוא שיכול לידע ולהגיע למקום חברו, כי אם השם יתברך, שהוא מקומו של עולם, ואין העולם מקומו' (פראשית רבה סח, ט), וכל אחד ואחד יש לו מקום אצלו יתברך, ועל כן הוא לבדו יתברך יכול לדון את האדם, כי הוא יתברך בעל הרחמים, ובגודאי הוא מקיים בנו (אבות א, ו): 'הוי דן את כל האדם לבק זכות' וכו'. ומי

שאוחזו בבחינת פסא הכבוד, בבחינת שרשי הנשמות, הוא גם בן בחינת מקומו של עולם, בבחינת (שמואל-א ב, ח): "וכסא כבוד ינחילם, כי לה' מצוקי ארץ וישת עליהם תבל". דהינו על ידי בחינת פסא הכבוד, שרשי הנשמות, על ידי זה הוא מקומו של עולם, בבחינת: 'וישת עליהם תבל' ועל פן הוא יכול לעשות ראש השנה; לכן רבנו הקדוש אמר (תני מוהר"ן סימן רכ): 'גאר מיין זאך איז ראש השנה; כל הענין שלי הוא ראש השנה. כי הוא יכול לדון את כל אחד לכף זכות.

יז.

כל יהודי הוא יפה ביחלום אלא שמכסה בפניו

בספרי רבנו הקדוש ז"ל גנוזים דבורים נעימים של חיות והתחזקות לכל אחד ואחד, והם מחזקים ומרוממים את כל בר ישראל, יהיה מי שיהיה, רבנו ז"ל מראה שכל אחד הוא יפה ביחלום... אבל איך אפשר לומר על פלוני שהוא יחלום? אתה יודע איך נראה יחלום? יפה... מהדר... אבל זה? תראה איך שהוא נראה! - לאט לה, וכי איך יודע איך שמוצאים את תיחלום לראשונה? קדם שולפים חתיכת בויז מקרקעית האדמה, אחר כך משילים את הפויז מעל תיחלום, ולפתע מבצבצת זכוכית, מנקים ושוטפים את זה, והנה רואים שאינה סתם זכוכית - רק יחלום מדהים. ובשלב הראשון

יכול העומד מהצד שאינו בקי לתהות: "מה אתה מוציא בוין, אין לך מה לעשות?" ותממחה אומר לו: כִּבְרַתְּ רִאָה, אֶתְּהָ בְּאֵמַת רִאָה בוין, אֲכַל אֲנִי כִּבְרַת רִאָה בְּאֵן עֲשִׂירוֹת גְּדוּלָה... כִּמוֹ כֵּן אֹמֵר רַבֵּנוּ הַקְּדוֹשׁ (לקוטי מוהר"ן חלק א' סימן ט): 'כָּל אֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל הוּא בְּחִינַת כְּתָר לְהֵשֵׁם יִתְבָּרַךְ, וְצָרִיךְ לְהִכְנִים בּוֹ כָּל מִיִּן אֲבָנִים טוֹבוֹת שְׂאֵפְשֵׁר לְמִצָּא, דִּהְיִנּוּ שְׂצָרִיכִין לְהִשְׁתַּדֵּל לְחַפֵּשׁ וּלְבַקֵּשׁ אַחֵר כָּל צַד זְכוּת וְדָבָר טוֹב שְׂאֵפְשֵׁר לְמִצָּא בִּישְׂרָאֵל, וְלִדְוֹן אֶת הַכֹּל לְכַף זְכוּת, כִּי הֵם בְּחִינַת כְּתָר לְהֵשֵׁם יִתְבָּרַךְ כַּנֶּזֶק לְעֵיל. וְכִמוֹ שְׂאֵמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ, זְכוּתָם לְבָרְכָה: 'הוּי דִּן אֶת כָּל אָדָם לְכַף זְכוּתוֹ. אֲכַל לֹקַח זְמַן עַד שְׂיִהְיֶה מִתְנַקֵּה, עוֹבְדִים עָלָיו וּמִתְיַגְעִים עַד שְׂרוֹאִים דְּבַר מְגֻמָּר, לְכֵן צָרִיךְ סְבֻלָּנוֹת לְכָל יְהוֹלָם וְיִהְיֶה, לְכָל נַפֵּשׁ יְהוּדִית שְׂמֵאִירָה כָּל כְּהָ, וְאֵל תְּרִאוֹתָ שְׂהִיא שְׂחִרְחֵרַת, כִּי בְּעֲצֻמִּיּוֹתָהּ הִיא זוֹהֶרֶת כִּמוֹ יְהוֹלָם נְהַדָּר.

יח.

מי שאינו בקי במלאכת השייף שלא יגשו:

ומי שאינו יודע את מלאכת עבוד תיחלומים, תינו תקון הנפשות הקדושות - שלא יקבל על עצמו להיות מעבד יחלומים, אם אתה אומר שזה בוין, עדיף שתלך לעבוד במלאכת אסוף תזבל, כי לשם אתה שיה, איך אפשר לומר על נשמות ישראל שחן התיכות בוין?

אם תוריד מִמֶנּוּ אֶת הַבוֹץ וְאֶת הַלְּכָלוּד! זֹאת הִיא הַעֲבוּדָה שֶׁל רַבֵּנוּ הַקְּדוֹשׁ, לְהוֹרִיד מִכֹּל יְהוּדֵי אֶת הַבוֹץ! וְאִם אֶחָד מִתְּלוֹנֵן וְאוֹמֵר: הֲלוֹא הֵם עָשׂוּ כֵךְ וְכָךְ, וְצָרִיךְ לְרַחֵק אוֹתָם וּלְרַדֵּף אוֹתָם... תֵּאָר נָא לְעֲצֻמָּה שְׂאֵלוֹ הָיוּ הַיְלָדִים שֶׁלָּךְ – בְּנֵךְ אוֹ בִתְּךָ, נְדַמָּה לִי שֶׁהֵייתָ מְדַבֵּר אֲחֵרֵת.

י"ט.

מְצִינּוּ כְּעֵין וּכְפִיחַ בֵּין יוֹסֵף הַצַּדִּיק לְאָבִיו יַעֲקֹב

הַזְכַּרְנוּ לְעֵיל, שֶׁהַפֶּעַל שֵׁם טוֹב הַקְּדוֹשׁ הַתְּנַגֵּד לְמַגִּידִים שֶׁשָּׁכְרוּ בְּדַבְרֵי הַמוֹסֵר שֶׁלָּהֶם אֶת הַיְהוּדִים הַמְּעוֹיְנִים, וְיָסַד אֶת דֶּרֶךְ הַחֲסִידוּת רַק לְקָרֵב אֶת כָּל נְשָׁמוֹת יִשְׂרָאֵל אֵלָיו יִתְבָּרֵךְ. וְהִנֵּה בַּפְּרָשֶׁת הַשְּׁבוּעָה, מְצִינּוּ כְּעֵין וּכְפִיחַ בֵּין יוֹסֵף הַצַּדִּיק לְאָבִיו יַעֲקֹב כַּאֲשֶׁר הִגִּישׁ אֶת שְׁנֵי בָנָיו אֶפְרַיִם וּמְנַשֶּׁה לְפָנָיו אָבִיו יַעֲקֹב שֶׁיְבָרְכֵם לְפָנֵי מוֹתוֹ, בְּתִיב (בְּרֵאשִׁית מִח, יז): "וַיֵּרָא יוֹסֵף כִּי יֹשִׁית אָבִיו יָד וַיְמַיְנוּ עַל רֹאשׁ אֶפְרַיִם וַיִּרַע בְּעֵינָיו וַיִּתְמַךְ יָד אָבִיו לְהִסִּיר אֶתְּהָ מֵעַל רֹאשׁ אֶפְרַיִם עַל רֹאשׁ מְנַשֶּׁה"; וְצָרִיךְ לְהַבִּין מַה הֵייתָ פְּנִימִיּוֹת בּוֹנְתָם? כִּי הִנֵּה יֵשׁ שְׁתֵּי דְרָכִים בְּעֲבוּדַת הַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ, הַמּוֹכְאוֹת בְּסִפְרֵי הַקְּדוֹשׁ, הַדֶּרֶךְ הָאֲחֵת, הִיא שֶׁקֹּדֶם עַל הָאָדָם לְהִשְׁתַּדֵּל בְּעֵגֶן "סוֹר מְרַע", וְהַמְּלִיצוֹ בְּזֶה אֶת הַפְּסוּק (רְמִיָּה ד, א): "נִירוּ לָכֶם נִיר וְאֵל תִּזְרְעוּ אֵל קִצִּים", וְלָמְדוֹ מִזֶּה בְּסִפְרֵי יִרְאִים (עֵין דְּרוּשֵׁי הַצֵּל"ה, דְּרוֹשׁ י"ט

לעשרת ימי תשובה): במישל הזורע השדה מרם הרש ועקר הקוצים, הנה לא תצמיח ולא יעלה בה כל עשב, אבל מי שרוצה להנות מזרעו צריך מתחלה לחרש ולנקות השדה מעשבים, ואז הארץ תתן יבולה, בן האדם בעוד שלא עקר הקוצים, כי כל חטא הוא קוץ ממאיר, אזי לא תתקבל עבודת השם וכו'.²⁰ אבל יש דרך אחרת, לאור באור החיים, שקדם כל על האדם לנקט ענין "עשה טוב"; ותרע ממילא יפול... כי אם אמתיו, ולא אעשה בלום עד שאסור מתרע לגמרי – תעברנה כל שבעים שנות חיי ולא אזכה לעשות בלום. ולכן צריך תכף ומיד, בשמתעורר לעשות תשובה, מיד להשתדל לעשות הרבה טוב, מבלי להסתפל כלל על כל הרע שעשה בעבר, וזה בעצמו, שיהיה עסוק רק בטוב תמיד, יגרם לו שיזכה לתקן הכל, ויוריד מפניו את כל הרע שעשה ויעל בן לחזק ולאפין את כל נשמות ישראל ולא לעורר את הדינים עליהם, ובכלליות – זאת היתה הדרך התמידות.

²⁰ אבל ראה על זה מה שכתב בספר הקדוש 'דרך פקודי' (בהקדמה): ודאי כל התורה ומצות שאדם עושה בעודו רשע לא ירצה לקרבו וכו' ואדרבא וכו' כמו שאמר הנביא נירו לכם ניר ואל תזרעו אל הקוצים, ואם תקשה אם בן יתבטל האדם חס ושלום מתורה ומצות עד אשר יתקן הכל כפי הנקצב עליו לכל חטא ועון – זה אינו, כי עקר התשובה בפה ובלב, על בן קדם כל עסק התורה ותפלה ומצות והרהר בתשובה ויתודה כמו פה לפרקים את אשר זוכר אז, ולא יקרא לו תאר רשע, ויתקבל תורתו ומצותיו ועבודתו לפני היוצר כל הוא אלקיני.

כ.

יוסף הצדיק – סור מרע קדם. יעקב אבינו – עשה טוב קדם

ונה היה שרש תוכוח שבין יוסף הצדיק ליעקב אבינו, כי יוסף הצדיק אחז שקדם צריך להיות בבחינת 'סור מרע', וראיתו בצדו, כי הוא בעצמו היה בארץ מרחקים, ערות הארץ, ופתו אותו לעברה, רח"ל, ואף על פי כן סר מרע מפל וכל, ולכן רצה שישים יד ימינו על ראש מנשה, כי נקרא על שם (בראשית מא, נא): "כי נשני אלקים את כל עמלי", שהוא סוד הפרישות מעמל הזהמה של האי עלמא, הינו סור מרע מקדם. לא כן יעקב אבינו, שסבר, שצריך להניח את היד על ראש אפרים, כי הוא בבחינת עשה טוב, כי נקרא שמו, על שם (שם פסוק נב): "כי הפרני אלקים בארץ עניי", הינו לעשות הרבה טוב, ולהפרות ולהרבות את הטוב, בבחינת אפרים, ועל כן שפל את ידיו וכו'.

כא.

רבנו ז"ל אמר פעם – "אתה עשה טוב והרע ממילא יפול".

וכן רבנו ז"ל אמר פעם לאחד, איך מקימים "סור מרע ועשה טוב" – "אתה עשה טוב והרע ממילא יפול". ועל פי מה שאמר רבנו ז"ל, שאדם צריך להפש ולמצא בעצמו נקודות טובות, כמבאר בתורה 'אזמרה' (לקוטי מוהר"ן חלק א' סימן רפב) אזמרה לאלקי בעודי ומוהר"ן ת

ו'ל התחיל את ספרו הקדוש 'לקומי הלכות' עם התורה הזאת] אדם צריך לבקש את הטוב שנמצא בו, כמו שזאת עברה לשנא את הזולת, כך זאת היא עברה לשנא את עצמו, כמו שזאת עברה להשפיל ילד²¹, כך אסור גם להשפיל את עצמו, כי העבודה היא להגביה את עצמו ולא להפוך, הם ושלום.

כ.כ.

התקוה של השוכבי"ם היא לעסוק בטוב התורה הקדושה

ונחו הלמוד שמלמד אותנו רבנו ז"ל – צריך להתחזק! הנה נכנסים בעת ארבעים ימי השוכבי"ם, שסגלתם הנוראה ידועה – לתקן את הכל... ואיך מתקנים? רק עם טוב, טוב, ומזוב. ומהו הטוב? אין טוב אלא תורה... תתחיל להעביר את הסדרה, שנים מקרא ואחד תרגום ורש"י, שלא יעבור עליך יום בלי המש רש"י... שלא יעבור עליך יום בלי משניות, שלא יעבור עליך יום בלי גמרא, שלא יעבור עליך יום בלי שלחן ערוך... ואין זה תרוץ טוב לומר: אני מבבלל היום, איני מסגל ללמוד... כי רואים שאתה מסגל לדאג לעצמך לשלש ארוחות ביום וכו', ואינך אומר, ביון שאני לחוץ ומבהל היום, איני מסגל לאכל בלל... זה לא! כמו כן הוא במזון הרוחני, שלשית התפלות

²¹ מה אתה משפיל אותו? המלמד שמשפיל את הילד – אם היו משפילים את הילד שלו איך הנה

תקבועות ולמוד התורה, חק ולא יעבור, וככל שאדם זוכה ללמוד יותר – זאת היא העשירות הגדולה ביותר. ואם אדם חונק בדעתו את ההסתכלות הזאת, זה נקרא שהמשיך על עצמו את הטוב, וזוהי העבודה של "עשה טוב" בימי השוכבי"ם הקדושים, ועם זה יזכה להפיל את כל הרע.

בג.

על כל הצדיקים עברו מארעות רבות וצרות לאין שעור ואם אתם חושבים שאצל הצדיקים הכל הלך בקלות – זו טעות גדולה! כי על כל הצדיקים עברו מארעות רבות וצרות לאין שעור, בידוע מעשיות וספורים מכל אחד – מה שעבר עליו. וכבוד אחי עליו השלום²² היה רגיל לומר, הגה בלם מדפיסים ספרי ספורי תולדות ומעשיות על הצדיקים הקדושים שבכל הדורות, והמה מלאים מוזן אל זן, אותות ומופתים, הנסים והנפלאות שראו אצלם, וכן תפארת המדות והגדלות שלהם בעבודת השם וכו' וכו'. ועדין לא הדפיסו אף ספר שיספר על הקשיים, הנפילות והצרות שהיו להם.²³

²² הגאון הצדיק רבי בנימין שיק זצ"ל, רב ואב"ד דקהל מוקאי בפלמבויש (נמתק ח' אלול תשס"ח).

²³ כל צדיק וצדיק סבל רדיפות ומלקמות לאין שעור, והיו במהלך הדורות צדיקים שאף נקלאו בכלא מחמת הלשנה והתנגלות של הרודפים אותם, בידוע.

כד.

מעשה נורא מגט הארנה דבי עלאי ונשיאיו עם הישמח משה

ואספר מעשה, שבאמצעותו רציתי לנחם ולחזק אחד שהשיא את ילדיו ובסוף נעשה פרוד והכרחו להתגרש, והיה לו צער גדול מזה וכו', וזה הספור: הצדיק הקדוש רבי אריה ליב (ליפשיץ) בעל ה'אריה דבי עלאה' מווישניצא זי"ע²⁴, היה נשוי בוווגו הראשון עם בת גביר אחד, וישב ספון באהליו על התורה ועל העבודה, והיא נהלה חנות בביתה, פעם הגיעה גויה אחת לקנות משהו, וכיון שהחזיקה בשטר בעל סכום גבוה, ולא היה עודף לתת לה, בקשה מבעלה הקדוש שישים עינו על החנות והסחורה וכו', ורצה לפרט את השטר אצל שכן, לפתע הבחין שבפעם זהו אסור יהוד... והוא קפץ מתחלון והמתין בחוץ. כשאשתו הגיעה, וראתה שבעלה עומד בחוץ, והקונה מסתובבת בחנות באין מפריע ומחטטת בסחורות,

²⁴ בין שהזכירו מוהרא"ש נ"י דבר בשבחו: הוא היה אדם גדול ביותר, מספרים עליו מעשיות נוראות ונפלאות, של נסים וישועות שפעלו אצלו, ואפילו לאחר הסתלקותו ראו אותות ומופתים בציניו הקדוש שבעיר פרינגל יצ"ו, והגאון הקדוש בעל הדברי יהזקאל משינאנוא זי"ע היה חתנו (נסתלק ו' טבת תרנ"ט), ובעל בתו מרת טאבא, עליה השלום. מלבד השו"ת 'אריה דבי עלאי' שהפיר, ועל שמו נקרא לדורות, נדפסו מפניו עוד ספרים קדושים, הודושי 'אריה דבי עלאי' על מסכתות: קדושין, יומא, מנחות, קנים ונדה וכן 'ארי' שבחבורה – הודושים על מסכת בתבות. וכן הספר עטרת זקנים – קללי הש"ס, ועוד קונטרס אריה דבי עלאי – הלכות פסח. נסתלק – י"ז טבת תר"ו.

נבחלה מחסר האחריות כי הרי היא יכולה לקחת מה שהיא רוצה ולהעלים עם סחורה בשווי של הון עתק – החלה לחרף ולגדף אותו, ואמרה שאינה רוצה להיות יותר עם בטלן שכזה, ותבעה ממנו גמ, ואמנם התגרשו.

והנה כאשר הפש שדוד אחר, רצה הצדיק הקדוש בעל הישמח משה' ז"ע לקחתו לחתן לבתו היחידה²⁵ מרת חנה, עליה השלום, שהיתה בת מצלחת וכו', בתחלה מאנה אמה הרבנית חיה שרה, עליה השלום, שבתה תנשא לאיש שכבר גרש... אבל הבת התעקשה ואמרה, אפוא! זהו תזווג שלי, וכך נגמר השדוד, וזכה להפגם לביתו של קדוש ישראל מרן הישמח משה ז"ע, ואז התגלתה גדלתו העצומה.

וכשנגמרו את השדוד, היו אנשים מציקים ומצערים אותו ואת בתו הפלה: 'הנה ראו, לקחתם לחתן, אחד שזרקו אותו אחרים...' וענה ואמר להם בעל ה"ישמח משה" בהקמתו: 'גם מי הים פעם הוציאו וזרקו כמין אבנים קטנות לבנות על שפת הים, ובא איזה גוי ונדמו לו האבנים כגריסים, ולקח אותן הפיתה כדי לבשל אותן, אבל לא

²⁵ למרן הישמח משה היו שני ילדים בלבד – הצדיק הקדוש רבי אלעזר ניסן מדרהוביץ ז"ע (אבי שושלת סיגעט), ובתו מרת חנה הנ"ל.

התבשרו גם אחר בשול רב, וְהִלְךְ אֵל אֵיזֶה יְהוּדִי, וְאָמַר לוֹ, הֲנִיחָה מִצְאָתִי אֶת הַגְּרִיסִים הָאֵלֶּה עַל שְׁפַת הַיָּם, אֲבָל אֵינָם רוֹצִים לְהִתְבַּשֵּׁל בְּשׁוּם פָּנִים וְאִפְּנֵי, אוֹלֵי תַעֲזוֹר לִי, וְהִיְהוּדִי הִבִּין תַּכְּפֵּה וּמִיד שָׂאִין אֵלֶּה גְרִיסִים אֲלֵּא מִרְגְּלִיּוֹת יְקָרוֹת, וְעָנָה וְאָמַר אֵל הַגּוֹי, תָּנִן לִי אֶת הָאֲבָנִים הָאֵלֶּה, וְאָנִי אֶתֵּן לָךְ גְּרִיסִים מוֹזְבִּים לְאֹכֵל, וְכֵן עָשָׂה, וְקִבֵּל מִזֶּן הַגּוֹי עֲשִׂירוֹת עֲצוּמָה'. 'כִּד אַתֶּם שׂוֹאֲלִים אוֹתִי, הַמְּשִׁיךְ בְּעַל "יִשְׁמַח מֹשֶׁה" זי"ע וְאָמַר, 'לְמָה אָנִי לְקַחְתִּי אֶת מַה שְּׂאֲחָרִים זָרְקוּ – אֲחָרִים זָרְקוּ מִרְגְּלִית! כְּמוֹ הַגּוֹי, שְׂזַרְק אֶת הַמִּרְגְּלִיּוֹת שְׂנֵדְמוּ לוֹ בְּאֲבָנִים, אֲבָל אָנִי מִבֵּין אֶת הָעֶרְוֶה הָאֲמִתִּי שֶׁל אוֹתָהּ מִרְגְּלִית שְׂאֲחָרִים לֹא הִבִּינוּ אֶת חֲשִׁיבוֹתָהּ, וְרִכְשָׁתִי לְעֲצָמֵי מִרְגְּלִית... וְעַם סִפּוֹר זֶה נִפְתָּח לְנַחֵם וּלְחַזֵּק מִיִּשְׁחָהוּ שְׂעֵבֵר תּוֹיָה קִשָּׁה שֶׁל גְּרוּשִׁין בְּמִשְׁפַּחְתּוֹ וְכוּ', כִּי רוֹאִים שְׂגָם עַל הַצְּדִיקִים הַקְּדוּשִׁים זי"ע, עֵבֵר מַה שְׂעֵבֵר – יִסּוּרִים וּבִזְיוֹנוֹת כְּאֵלֶּה. וְלִמְדִים אָנוּ מִכָּל זֶה, שְׁלֵכֵל אֶחָד הָיוּ אֶת הַנְּפִילוֹת שֶׁלּוֹ בְּחַיִּים, לְכָל אֶחָד יֵשׁ אֶת הַנְּסִיּוֹנוֹת הַקְּשִׁים שֶׁלּוֹ, וְלִידְעָר לִידְעָר גַּם כָּעֵת עוֹבְרִים הַכֵּל מַה שְׂעוֹבְרִים, אֲבָל אֵין זֶה חֲכָמָה לְזִרוֹת מְלַח עַל הַפְּצָעִים שֶׁל הַזּוֹלָת, וְלְהַפִּילוֹ, אֲלֵּא הַחֲכָמָה הַיִּכְלֵת לְחַזְקוֹ וְלְרוֹמְמוֹ מִנְּפִילָתוֹ.

כה.

א קנני א איד אראפ צו ווארפן? א קנני א איד אויפצוהייבן?

בתקופת רבנו הקדוש, היה אדם גדול מאד, ושמו רבי יצחק ליב, הוא היה מקבל שהשתמש עם קבלה מעשית²⁶, והראה אותות ומופתים, היה פוקד עקרות ומרפא חולים. והיה צדיק אחד מפרסם, שצוה להלקותו ברבים, ונשבר מזה לגמרי, וכזה סרו מעליו כל המדרגות הנפלאות שלו, ונכנס אל מרה שחורה, והסתגר בביתו, ולא היו יכולים לרפאותו ולהחיותו, אף שנסעו בעבורו לכמה וכמה צדיקים, פי התקיים אצלו מאמרם ז"ל (שבת קי ע"א): 'דילמא חיויא דרבנן טרקיה דלית ליה אסותא'. וכאשר התפרסם שמע שמו הקדוש של רבנו ז"ל, הביאוהו לפניו, וספר ר' יצחק ליב לרבנו ז"ל את כל אשר נעשה עמו, ואת הביון שפג וכו', נענה ואמר רבנו ז"ל, בוז הלשון: א קנני א איד אראפ צו ווארפן? א קנני א איד אויפצוהייבן? וכי זו חכמה להפיל יהודי? חכמה היא להרים יהודים. ואכן, רבנו הקדוש הסתגר אתו בחדר, והחזיר לו את כל המדרגות בקדשה.

²⁶ האר"י הקדוש ז"ע החזיר מאד שלא להשתמש בקבלה מעשית, ואפשר להעגש על זה בגננים גדולים רחמנא ליצלן, אכל סוף כל סוף, בודאי, המשתמש בזה מכרח להיות במדרגה גדולה מאד, לדעת וכו'.

כז.

היה שורף עצמו, ושורף את כל העולם עמו" – מגודל ההתלהבות!

ובהמשך זכה רבי יצחק ליב ז"ל, שהיתה לו כל כף הרגשה, יראה ופחד מפני רבנו, שלפעמים, שפשהיה רבנו אומר תורה, היה מרב פחד נופל מתחת לשלחן רבנו מרב היראה. ופעם אמר רבנו לאנשי שלומו: "אם הייתי מדבר עם רבי יצחק ליב החצי ממה שאני מדבר עמכם, וואלט ער זיד פארברענט און וואלט פארברענט די גאנצע וועלט מיט זיד!" היה שורף עצמו, ושורף את כל העולם עמו" – מגודל ההתלהבות! [עין חיי מוהר"ן (סימן שעא): "שמעתי מרבי יצחק ליב זכרונו לברכה מטעפליק ששמע מפיו הקדוש, שאם היה מספר עמו החצי שיחות ממה שספר עם רבי נתן ורבי נפתלי – לא היה לד קיום כלל וגם כל העולם כלו לא היה לו קיום".

כח.

"אם רבנו ירשה לי – אעשה לו מקוה!"

פעם נסע רבנו בדרך עם רבי יצחק ליב. באמצע הנסיעה אמר רבנו, שהיה מאד רוצה לטבל במקוה. כששמע זאת רבי יצחק ליב אמר לרבנו: "אם רבנו ירשה לי – אעשה לו מקוה!" ונתן לו רבנו רשות. הלך וספן עגול במקלו על הארץ, ונעשה מקוה. ירד רבנו

ומבל בו. בְּשִׂרְצָה גַם הוּא לְרַדַּת וְלִטְבֵּל, אָמַר לוֹ רַבְנּוּ: "אֵתָּה לֹא!...
"דו נישטו!..."

כ.ט.

מה שהנדד רואה בתורות הקדושות של רבנו – זה איני רואה:

פעם נסע רבנו עם מוהרנ"ת ורבי יצחק ליב. באמצע הנסיעה שאל רבנו: "האם משהו רואה משהו?", ענה רבי יצחק ליב שהוא רואה²⁷, וזה היה מת, בְּשִׂרְצָה רַבִּי יִצְחָק לִיב שֶׁנִּחְלְשָׁה דַעַת מוהרנ"ת מִזֶּה שֵׁיִשׁ בִּיכּוּלְתּוֹ לְרֹאוֹת מְרֹאוֹת שְׂפָאֵלָה, נִעְנָה וְאָמַר לוֹ: אוֹלָם מַה שֶׁהֲנִד רֹאֵה בְּתוֹרוֹת הַקְּדוּשׁוֹת שֶׁל רַבְנּוּ – זֶה אֵינִי רֹאֵה! וּבְזֶה רְצָה לְפָנִים אֶת מוהרנ"ת ז"ל, שִׁשְׁלוֹ גָּדוֹל מִשְׁלוֹ, אֲשֶׁרִי לוֹ וְאֲשֶׁרִי חֶלְקוֹ.

ל.

העקר הוא להועיל ולחזק את בעל הבחירה

ואמר לו: האמן לי כל מה שהשגתי בכח של רבנו ז"ל בקדושה, לא מגיע אל הדבורים שלך, שפכחם להועיל לבעל בחירה, דבורים אלו שזוים יותר מכל ההשגות, האותות והמופתים וכו'. זאת אומרת, שהדבורים של מוהרנ"ת ז"ל המובאים בספריו הקדושים לקומי

²⁷ והראה רבנו ז"ל להיות בשקט ולא לגלות בלום.

הלכות, הם ממוש מחיים נפש כל חי, ומשנים את כל בחירתו לגמרי, וגרמים לו לשנות את מעשיו לטובה, ולהתחזק בתורה ובעבודת השם יתברך. לכן אם הייתם מרגילים את עצמכם ללמוד הרבה לקומי הלכות, הייתה לכם התחזקות, זו היא ההתחזקות שלי, שואלים אותי, איך לא התבלבלתי באשר רדפוני הנם? ותשובתי היא – ברוד השם, למדתי הרבה לקומי הלכות, הדבורים של מוהרנ"ת ז"ל הם רק התחזקות, זהו המפתח של רבנו הקדוש – לחזק את האדם... לחזקו ושוב לחזקו.

לא.

אנו מדברים מהתחזקות, שאת זה צריך כל יהודי

ואף שיש מדברים מפשטי מקראות, ויש שמדברים ממדרגות – אנו מדברים מהתחזקות, שאת זה צריך כל יהודי, וזאת קבלנו מרבנו ז"ל, לחזק זה את זה תמיד, וזאת היא הצדקה הגדולה ביותר, לחזק את יהודי זולתו, למרות שהוא בעצמו שבור ורצוין, ואיך יש לו את הדבורים לכה? על זה אומר רבנו הקדוש (לקומי מוהר"ן חלק א' סימן קו) עצה לבא לגדלות המוחין להשפיל אחרים! הינו שאם זוכה לחזק אחרים, כבר ממיילא יהיו לו דבורים. רבנו הקדוש אומר (לקומי מוהר"ן חלק א' סימן קפד): 'בשמדברין עם חברו ביראת שמים. אף שאין חברו

מקבל ממונו, אף על פי כן הוא מקבל התעוררות מחברו, כי על ידי התפאה שייצאו הדבורים מפיו לחברו, על ידי זה חוזר האור אליו.

לב.

התקון הגדול ביותר – להחזיר בני אדם בתשובה

וכעת כאשר אנו נכנסים אל ימי השוכבי"ם, החל ממוצאי שבת הנה, ועלינו לעסוק בתקונים, והתקון הגדול ביותר – אומר רבנו הקדוש (לקוטי מוהר"ן חלק א' סימן יד): להחזיר בני אדם בתשובה, שזה בחינת (ירמיה טו, יט): "אם תוציא יקר מזולל", הוא תקון קרי – אתון דדין פאתון דדין. ואם יפתוך אנשים: עם כאלו אנשים, פושעי ישראל, אתה מתעסק? אף אתה אמור: איני יותר טוב מהם, כל אחד נפל באפן אחר, הם באפן שלהם ואני באפן שלי... אבל גם עלי לתקן את מעשי, ובכך שאזכה להחיות ולחזק יהודים אחרים, אזכה גם אנכי לתקן את הנפילות וההתרחקות שלי, עד שאזכה להיות איש כשר באמת.

לג.

התעוררות עצומה ללמד הרבה את ספרי רבנו ומוהר"ן

הקדוש ברוך הוא יעזר, שנתחיל להתמיד במיוחד בארבעים ימי השוכבי"ם האלו בספרו הקדוש של רבנו ז"ל, צריך ללמוד כל כך הרבה לקוטי מוהר"ן שזה יהיה ספוג בדם, שכאשר יהתכו גיד – לא

יצא דם, אלא לקומי מוֹתֶרֶן, זה נקרא ללמוד לקומי מוֹתֶרֶן, שהוא יתיה לנו באורים ותומים. צריך ללמוד כל כך הרבה לקומי תלכות, עד שיתיה טופח על מנת להטפיה, וישפך ממנו החוצה, כדי שיוכל לחזק את כל הבריות.

לד.

האדם הוא מלא כבוד – כאשר עולה על גדותיו ומכבד אחרים

והוא על דרך מה שפרשנו את מה שתכמינו הקדושים ז"ל אומרים (אבות ה, א): 'איזהו מכבד? המכבד את הבריות!' אנשים מחפשים כבוד ונדחפים לזה, שומה מפלג! רק פעם אחת כתוב בכל ששה סדרי משנה במסכת תמיד 'בית הכבוד' – לך חפש שם את הכבוד המדמה שלך! כמו שרבונו הקדוש מספר במעשה מבעל תפלה, שהעשיר הלך לבית הפסא ומצא שם אוצר גדול! בן הדבר עם המחפש שיכתירו ויכנו אותו רב! דין! וכו' וכו' זהו הרי בזיון אבל אם תתן לפלוני כבוד זהו נקרא איש מכבד! מה הכוונה? מהיכן אני יודע שפלי הוא מלא? כאשר אני רואה שהוא נשפך החוצה, אני מבין שזה עולה על גדותיו. כמו בן עם האדם, מי שמכבד את הזולת, לאדם הזה יש כף וכף כבוד, לי יש כל כך הרבה כבוד שאיני נצרך לכבוד שלך, יש לי כל כך הרבה שאני יכול לתת לך.

לה.

הסימן שיש בי עשירות וגבורה – כאשר אני משפיע לאחרים

ובזה אפשר להבין גם את איזהו עשיר השמח בחלקו, שאני כל כך עשיר שאני יכול לעזור לה, אני אתן גם לה עשירות, וכן הדבר בגבור יש לי כך הרבה גבורה שאני ירא מפל אלו המדברים²⁸, ואני יכול לתת השָׂרָאָה של גבורה גם לאחרים, וכן בכבוד, איזהו מכבד המכבד את הפריות! צריך לכבד ולעזור ליהודי אחר, וזה נקרא עשיר? שיכול לעזור לכל אחד, וכן מי נקרא גבור? זהו אחד שיכול להעניק גבורה לזולתו – לחזקו כל כך, עד שמרב השָׂרָאָה של גבורה – אינו מתפעל מזולתו וכו' וכו'²⁹, על האדם לדעת שאין לו להתיירא מאף בריה שפעולם, כי "איזהו גבור הפובש את יצרו"... ורק זה נחשב לגבורה, ולא מה שאנשים חושבים... וכן "איזהו עשיר השמח בחלקו" – בוא, אתן לה... יש לי מספיק. וכנ"ל, איזהו מכבד המכבד את הפריות אם תכבד את השני – זהו הכבוד הגדול ביותר!

²⁸ כמו שרובנו הקדוש מכיח בספורי מעשיות, בפעשה מחגר, שהשדים המדברים אחד על זולתו נקראים 'מדברים'.

²⁹ הייתי פעם קלפוד, ושנה אחת נפלה בחלקי בחורים מגדלים בני שש עשרה, כל הזמן דברו רק מהתאגרות, הנה מה דתהו וכו', אבל הם למדו אותי...

לו.

יש לך חסרון אם אתה מוצא חסרון אצל הזולת

השם יתברך יעזר לשלפחות בארבעים ימי שזוכים נתחיל עם זה – לעזור אחד לזולתו, יש לך חסרון אם אתה מוצא חסרון אצל הזולת, קדם כל, אין זה בטוח כלל שאתה כבר בן משלם, ואף אם נאמר שאתה משלם – הרי רבנו הקדוש אומר שצריך לחזק יהודים ולא להפילם – הקדוש ברוך הוא יעזר שנזכה לזה!

והשם יתברך יעזר, שנזכה להכניס בלבנו את ענין ההתחזקות – לחזק את עצמנו ואת זולתנו מתוך אהבת ישראל, ונזכה לעבוד אותו יתברך תמיד באהבה ויראה, מתוך עשיית נקודת טובות בתורה ובתפלה, ונזכה להגאל בתשועת עולמים, אמן בן יהי רצון.

